

Lolenge ya kolobela maye matali Bokolongono bwa nzoto

Nzela ba panzi nsango na maye matali bokolongono bwa nzoto ba sengeli ko landa

Mokanda moye mozali na motuya pona bapanzi nsango na maye matali bokolongono bwa nzoto oyo bazali ko sala mosala ya kosunga bato. Esalami bongo sima ya ko landa matatoli mpe mateya oyo ezvamaki epayi ya ba panzi nsango na maye matali bokolongono bwa nzoto na sima ya bokutani na TWB.

Pona nini monoko ezali na motuya?

Batu balobaka minoko ekeseni ezali bongo na motuya ete bazwa ba nsango na monoko oyo bazali na pasi te pona ko sosola to pe nakoloba na tina ete ba koka ko loba ba mposa mpe bosenga na bango. Bososoli na lolenge ya mabe mpe lolenge ya mabe ya bo panzi nsango ekoki komema ba nungu-nungu pe kosanga koyokana kati na bato. Yango ekomisaka mosala na bino pasi mpe etiyaka ba communautés na danger. Ba nsango ya solo na monoko oyo esengeli ememaka bongo confiance, oyo eko sunga bino bosala mosala na bino malamau mpe kosunga communauté bazwa lisungi oyo bazali na yango bosenga.

Ko loba monoko oyo bato bazali ko landa yo balingaka ko loba

Na tina ete ba comprendre yo, esengeli ko loba monoko oyo bato bazali ko landa yo na kati ya communauté ba lingaka ko loba. Lolenge malamau ya ko yeba monoko nini balingaka ko loba ezali bongo ko tuna bango motuna na ebandeli.

Tango bo zali kosala na terrain, bo koki:

- Kotuna monoko nini bato balingi ko loba na yango mpe ko meka ko salela yango na bopete. Ko koma na pembeni ba mposa oyo ezali na tina ya ko yeba ko pesa bango biyano na sima na monoko oyo esengeli soki ozali na makoki ya koyanola na lolenge esengeli te na bosenga na bango na ngonga wana.
- Kanisa ba lolenge misusu ya ko panza nsango na monoko oyo communauté elingi pona ko completer ba nsango oyo osi bopesaki na nzela ya maloba. Panza ba nsango oyo ekomami na machini na lokasa to pe yebisa bango lolenge ya kozwa basango mosusu na monoko oyo balingi (ndakisa, na radio, na TV, pe na banzela ya telephone).

Salela maloba oyo mazali pete po na ko sosola mpe mazali na botosi ya babeli mpe na baye bazali nzinga-ninga na bango.

Sima ya ko pona monoko ya ko loba na batu oyo bazali ko landa, esengeli lisusu ko pona maloba ya ko lobela. Boponi ya maloba oyo esengeli te ekoki ko mema na mafinga, bozangi boyokani, mobulu, mpe incomprehension na oyo etali bapanzi nsango.

- Maloba mingi to utilisaka pona kolobela bokono makoki ko pesa bobangi pamba ete mazali makasi mingi pe mazali kokana na liwa **isolement – vainqueur – riposte**. Luka lolenge to pe ba explications oyo ezali ko mema makanisi ya mabe te.
- Maloba misusu ekotisaka bozangi boyokani pamba te mayebani penza te to pe mazali mingi technique; mbala mosusu ezali maloba mpe lolenge ya koloba oyo mazali na lokota ya français to pe ya anglais, to pe misusu mazali maloba oyo bakati na mokuse. **swab – EPI – décès communautaire – triage**. Luka lolenge to mpe ba explications oyo ya claires mpe pete pona ko sosola.
- Misusu penza mazali ko monana lokola ko zanga botosi to pe ko fingisa mobeli to pe baye bazali nzinga-ninga na ye. **cas suspect – contact des contacts – cas contact**. Luka lolenge to pe ba explications mayema tondisami na bomoto pe na botosi.

Maloba ya ko éviter	Maloba ba sengi kosalela*	Lingala	Kiswahili ya Kongo Demokratiki	Kinande
riposte	intervention	Ko bundisa	jibu kwa ugonjwa	Erilwa n'obulwere
CTE	centre de traitement	Centre ya traitement (bisika ya kozwa traitement)	kituo cha Matunzo	Ekilamiro kyerilwa n'obulwere bwebola
EPI	vêtements médicaux qui protègent contre la maladie	Bilamba ya ba minginga pona ko batela na bokono	mavazi ya kinga ya kujikinga kwa ugonjwa	Esyongimba syabanganga okwikariryabo nobulwere bw'ebola
personne guérie/vainqueur	survivant	molongi/moto abiki na na liwa	aliye pona	Oyulialama
cas	personne malade	Mobeli ou moto ya bokono	mgonjwa	Omukoni oyuwabiriminywa kwa kwire obulwere
cas contact	personne qui doit être testée parce qu'elle a touché ou approché une personne malade	Moto oyo esengeli asala examen pamba te azalaki pembeni to mpe asimbaki moto ya bokono	mtu ambaye anapashwa kupimwa kwasababu aligusa wala alikaribiana ugonjwa	Oyulya tula kutse oyulyabya hakuhi n'omulwere, kutsi hakuhi na maghetsi wossi wossi awakalwa omo mubiri w'omundu oyu
cas suspect	personne malade qui présente des signes d'une maladie, mais il faut que ce diagnostic soit confirmé par un test en laboratoire.	Moto oyo azali ko bela mpe azali na bilembo ya bokono, kasi esengeli ko sala test na laboratoire pona ko confirmer bilembo ya bokono wana.	mtu ambaye anaonesha halama (dalili) ya ugonjwa, alikini inaomba kuhakikishwa kisho majibu ya kipimo	Oyukatikatikaw'eribya inyabiri himbikwa
contact des contacts	quelqu'un proche d'autres personnes ayant touché ou approché une personne malade	Moto oyo azali pembeni ya moto mosusu oyo azalaki pembeni to mpe en contact na moto ya bokono.	mtu wa karibu na mugonjwa	Oyulya yi tulaya oko yulya tul'okomukoni, kutse oko maghetse omomubiri wiwe
décès communautaire	décès d'une personne malade en dehors d'un centre de traitement	Liwa ya moto ya bokono oyo akufi libanda ya centre ya traitement	mutu mwenyi hakukufia kwenyi kituo ya matunzo	Oyukaholera ahate kilamiro kyasibwe n'obutabali
isolement	séparation physique d'une personne malade des autres personnes pour éviter la circulation de la maladie	Ko tia moto ya bokono musika ya bato misusu na tina ya ko éviter ko panzana ya bokono.	tengo la mtu mgonjwa na wengine watu kwa kuepuka kusambaza ugonjwa	Eri kingirabakoni bakasya sighaliranaya obulwere
résistance	manque de confiance	Kozanga ko ndima	ukosefu wa uaminifu	Obuniyi
swab	outil pour prélever la salive pour la tester	Eloko oyo bazwelaka soyi pona ko sala ba examen	chombo ya kukamata mate ya mgonjwa kwa kuipima	Ekyuma kerikorombotyā amathande w'ekinda
triage	contrôle des malades pour vérifier les signes de la maladie	Bolandeli batu ya bokoni pona ko tala bilembo ya bokono	uchunguzi wa wagonjwa kwa kutambua halama za ugonjwa	Emísómbolere

*Bokoki kokuta liste mobimba na buku ya maloba a TWB

Bo bongama malamu pona kukutana na ba reactions ya batu na terrain. Ko salela maloba na lolenge moko esengeli yango esengami. Yango elakisi ete bato bazali ko zwa ba nsango moko ndenge moko. Pona kozwa lolenge oyo esengeli pona bosakola malamu, bokoki:

- Bozala sûr ke bososoli malamu nini maloba ozali kosalela elingi ko loba mpe lolenge nini ko limbola yango na minoko oyo mazalaka pasi pona kolimbola. Bosenga lisungi ya mokonzi ya equipe na bino soki ozali sûr te.
- Bosongelaka buku ya maloba ya TWB pona Kongo Demokratiki. Kuna bokokuta maloba mpe lolenge ya kolobela oyo esengeli kosalela.
- Bosolola na batu ya equipe na bino pona lolenge oyo ba limbolelaka to pe ba explikaka maloba oyo ezali pasi pona ko limbola. Boyokana na bango na tina ya maloba oyo bomoni ke yango nde batu bako sosola, mazali claires mpe masengeli.
- Bokutanaka na ba équipes ya ba panzi nsango ya ba organisme misusu oyo bazali na zone na bino pona kokokanisa lolenge na bino ya kolimbola mpe ya kopesa ba explications.

Boloba na botosi

ba bokono mpe ko lobela maye matali bokolongo bwa nzoto makoki ko bangisa batu. Bakoki kozala na pasi pona kososola mpe kozala na posa ya lisungi. Bozala sur ke bazali na pasi te pona kosolola na bino mpe kotuna bino mituna. Boloba na botosi, bokotisa bolembu okati ya bino te.

Botosi eza eloko ya yambo pona ete ba nsango makoka ko yambama malamu. na nzela ya boluki lolenge ya kopanza nsango elakisi ete:

- Batu bapesaka confiance mingi na ba nsango oyo mapesami epayi ya moto oyo bayebi pe bazali na confiance.
- Kokutana mbunzu na mbunzu na moto ezali na motuya, mingi-mingi na oyo etali bana basi - batu oyo esengeli, pamba te bango nde basalisaka babeli mpe ba landaka bango na centre pona ba soins.
- Botosi epayi ya moto mosusu eyebanaka na lolenge ya ko loba na munoko naye mpe lolenge ya boponi maloba oyo mazali ko pesa kimia, lokola elobamaki liboso. Esengeli te koloba na batu na lofundu.
- kolobela ba examens to pe bilembo ya bokono ya moto na bato misusu te, loba na ye na lolenge ya nkunku mpe bato misusu bayoka te.
- Kati na koyeba ete makambo misusu etukaka bomoto ya bato to pe maye esengeli oloba na bango.

Soki boyebi eyano na motuna te:

- Ezali malamu bo ndima ete boyebi eyano te na esika ya kopesa ba nsango oyo ezali yango te.
- Bolaka moto oyo atuni motuna ete bokozongela ye na eyano oyo esengeli, mpe botuna na mokonzi ya equipe na bino pona ete bokokisa yango.
- Bokoki koyebisa batu esika nini bakoki mpe kozwa ba nsango ya mingi.